

**Anexa nr. II la Ordinul Ministrului Educației nr. 3702/21.04.2021
MINISTERUL EDUCAȚIEI**

**Programa școlară
pentru disciplina**

ABILITĂȚI SOCIO-EMOȚIONALE

**Învățământ special
Clasele pregătitoare – a IV-a
Dizabilități intelectuale ușoare și moderate**

București, 2021

Notă de prezentare

Programa disciplinei **Abilități socio-emoționale** este elaborată pe baza modelului de proiectare curriculară, centrat pe competențe. Programa este structurată astfel încât să contribuie la dezvoltarea profilului de formare a elevului cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată, din clasele: pregătitoare, I, a II-a, a III-a și a IV-a.

Disciplina **Abilități socio-emoționale** este încadrată în Planul-cadru, învățământ primar, dizabilitate intelectuală ușoară și moderată, în aria curriculară "Om și societate", având alocată o oră pe săptămână pentru clasele: pregătitoare, I, a II-a, a III-a și a IV-a, oferind situații de învățare care stimulează creșterea interesului elevilor cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată de a se autocunoaște, de a-și manifesta, în mod adaptativ, dezirabil, trăirile personale, nevoile, interesele, aptitudinile, de a-și dezvolta abilități emoționale, sociale, necesare creșterii calității vieții acestora. Caracterul practic-aplicativ al activităților de învățare propuse facilitează menținerea unui stil de viață sănătos, exersarea abilităților interpersonale, stimularea cognitivă cu rol în creșterea capacității de adaptare la mediu, dezvoltarea armonioasă a personalității elevului cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată, integrarea acestuia în comunitate, societate.

Demersul didactic pornind de la dezvoltarea competențelor, din perspectiva disciplinei de studiu, vizează accentuarea scopului pentru care se învață, dezvoltarea dimensiunii acționale, practic-aplicative, cu rol în dezvoltarea armonioasă a personalității elevului cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată.

Structura programei:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele reprezintă totalitatea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor, dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor sarcini cu caracter specific sau general, în contexte diferite.

Competențele generale pentru disciplina „Abilități socioemoționale” vizează achizițiile elevului cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată pentru un nivel întreg de studiu al disciplinei – nivel special primar.

Competențele specifice reprezintă formarea competențelor elevului cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată, pe parcursul unui an școlar, fiind derivate din competențele generale și reprezentând etape în dobândirea acestora.

Activitățile de învățare sunt formulate într-o manieră ludică, jocul/ antrenamentul ludic având rol important în formarea, expansiunea personalității elevilor cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată.

Conținuturile învățării se constituie din inventarul de achiziții ale elevului cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată, organizate pe următoarele domenii de competență:

- Identitate personală
- Adaptarea la mediu
- Emoții
- Comunicare și conflict
- Stil de viață sănătos

Sugestiile metodologice includ exemple de strategii didactice, proiectare didactică, modalități de evaluare.

Programa propusă pentru disciplina „*Abilități socio-emoționale*” are caracter orientativ, oferind cadrului didactic oportunitatea de a selecta și adapta cele mai potrivite conținuturi, activități de învățare, corespunzătoare nivelului de dezvoltare psiho-fizică a elevilor cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată.

Prezenta ofertă curriculară valorifică recomandări ale Parlamentului European, Consiliului European, transpuse și în legislația națională - Legea educației naționale, 1/ 2011 actualizată: „dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, formarea personalității autonome, asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală”, „învățarea pe tot parcursul vieții, fără nicio formă de discriminare”, „promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, cunoștințe fundamentale, competențe și abilități de utilitate directă, în profesie și în societate.”

Competențe generale

- 1. Stimularea unor comportamente independente de bază și de integrare în plan social**
- 2. Exprimarea adecvată a emoțiilor prin interacțiune social**
- 3. Antrenarea comunicării și a rezolvării conflictelor în contexte diferite**

CLASA PREGĂTITOARE

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Stimularea unor comportamente independente de bază și de integrare în plan social

Clasa pregătitoare
<p>1.1. Recunoașterea identității personale</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a numelui și prenumelui propriu; - exerciții-joc de identificare a colegilor; - exerciții de exprimare a vârstei; - exerciții-joc de recunoaștere a schemei corporale (cap, ochi, nas, gură, urechi, gât mâini, degete, picioare) ; - exerciții de identificare a membrilor familiei după gradul de rudenie (bunică, frate, soră, mătușă, etc.).
<p>1.2. Adaptarea spațio-temporală la mediul familial, școlar și public apropiat</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții pentru însușirea unor modalități de acceptare a separării de mediul familial (jocuri de rol de tipul "Sunt mare, merg la școală", "Școala mea, Familia mea"; - jocuri pentru acceptarea apartenenței la grup de tipul "Eu și colegii mei" sau vizionarea de materiale video care conțin exemple de integrare socială; - exerciții de identificare a momentelor unei zile și de asociere: acțiuni specifice momentelor zilei (programul zilnic în familie și la școală); - exerciții de recunoaștere în diverse surse de informare (fotografii, pliante) a unor obiecte aparținând spațiului apropiat; - exerciții de identificare a pozițiilor spațiale simple (pe, sub, în față, în spate, deasupra-dedesubt etc) și de plasare a obiectelor după repere spațiale fixe/mobile.
<p>1.3. Manifestarea comportamentelor care aparțin stilului de viață sănătos</p> <ul style="list-style-type: none"> - identificarea, recunoașterea unor obiecte de igienă personală; - exerciții practice de exersare a regulilor de igienă personală, de asociere a regulilor de igienă personală cu momentele zilei, în mod corespunzător; - exerciții practice de învățare a poziției corecte la masă, de folosire corectă a veselei, tacâmurilor și de folosire corectă a grupului sanitar.

2. Exprimarea adecvată a emoțiilor prin interacțiune socială

Clasa pregătitoare
<p>2.1. Recunoașterea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de identificare a emoțiilor de bază (bucurie, tristețe, teamă, dezgust, furie, surprindere) utilizând imagini, fotografii, jetoane etc.; - joc de potrivire de imagini identice ce exprimă emoții de bază; - exerciții de asociere a imaginilor diferite care exprimă aceeași stare emoțională.

Clasa pregătitoare
<p>2.2. Exprimarea și reglarea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - imitarea în oglindă a expresiilor faciale exprimate de alte persoane sau a expresiilor faciale redată în diverse imagini; - exerciții de exprimare a unor comportamente sociale, emoții de bază; - discuții pe baza imaginilor și a fișelor de lucru care implică modul în care lucrurile sau persoanele te fac să te simți când ești furios, temător, entuziasmat etc.

3. Antrenarea comunicării și a rezolvării conflictelor în contexte diferite

Clasa pregătitoare
<p>3.1. Antrenarea comunicării eficiente</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de inițiere și menținere a unor interacțiuni cu un alt copil/elev; -exerciții de ascultare activă a unei povestiri și a cerinței de lucru pe baza acesteia; -exerciții-joc de inițiere de interacțiuni cu colegii și profesorii -exerciții de menținere a rolului stabilit în cadrul jocului/activității; - Identificarea unor reguli simple de comportament la nivelul microgrupului
<p>3.2. Rezolvarea conflictelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizarea de activități care presupun schimbul unor jucării; - exerciții de descriere a faptelor fără a învinovăți (ex. Ionuț m-a lovit cu piciorul!) - exerciții de exprimare a sentimentelor față de ceea ce s-a întâmplat (ex. Mihai, cum te-ai simțit atunci când Ionuț te-a lovit cu piciorul?).

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa pregătitoare
IDENTITATE PERSONALĂ	Cine sunt eu? Cum se numesc colegii mei? Care sunt membrii familiei mele?
ADAPTAREA LA MEDIU	Sunt școlar Rutina mea de dimineață Rutina școlară Teama de separare Teama de schimbare
EMOȚII	Emoții de bază Culorile emoțiilor Ce simt eu? Sunt supărat! Ce pot să fac?
COMUNICARE ȘI CONFLICT	Colegii și prietenii mei Lucrăm împreună Ascultarea reciprocă
STIL DE VIAȚĂ SĂNĂTOS	În vizită Programul meu zilnic Clasa mea Regulile clasei mele

CLASA I**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Stimularea unor comportamente independente de bază și de integrare în plan social**

Clasa I
<p>1.1. Recunoașterea identității personale</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de descriere a propriei persoane sub aspect fizic (culoarea ochilor, culoarea părului); - sărbătorirea unor evenimente importante din viața personală și a grupurilor de apartenență (ziua de naștere, onomastica, 1 lunie etc.); - exerciții-joc de recunoaștere a schemei corporale (gene, sprâncene, obraji, buze, dinți, cot, șold, unghii, genunchi, gleznă); - exerciții-joc de descriere fizică a membrilor familiei și de identificare a relațiilor între membrii familiei; - exerciții de recunoaștere, în situații date, a grupurilor mici din care face parte elevul (familia, grupul de joacă, grupul de învățare).
<p>1.2. Adaptarea spațio-temporală la mediul familial, școlar și public apropiat</p> <ul style="list-style-type: none"> - exercițiu de memorare a zilelor săptămânii și de realizarea unui program zilnic de activități, cu sprijinul adulților; - exercițiu de asociere a momentelor zilei cu activitățile corespunzătoare și de enumerarea activităților într-o listă folosind pictograme; - plasarea unor simboluri pentru activitățile programului zilnic în funcție de succesiune, frecvență, dificultate, durată; - exerciții-joc de identificare/categorizare a unor imagini cu obiecte sau de asociere de obiecte de mobilier-spațiu corespunzător („Așează fiecare obiect la locul potrivit!”) și de localizare a obiectelor, prin raportare la schema corporală ; - exerciții-joc de enunțare a unor comenzi simple de deplasare în spațiu și de (re)cunoaștere a spațiului școlar (clasă, cabinet medical, bibliotecă, grupuri sanitare etc.).
<p>1.3. Manifestarea comportamentelor care aparțin stilului de viață sănătos</p> <ul style="list-style-type: none"> - joc didactic vocabular imagistic „noțiuni corporale-simțuri”; - exerciții conversaționale, exerciții practice despre cunoașterea și respectarea regulilor de igienă privind activitatea de învățare (exemplu: nu apropiem ochii prea mult de caiet), regulilor de igienă privind odihna; - exerciții de utilizare și întreținere corectă a sălii de baie, a obiectelor de toaletă; - exerciții practice de învățare a poziției corecte la masă, de folosire corectă a veselei și tacâmurilor în contexte diferite („În vizită”, „Zi aniversară”); - exerciții de simulare a unor situații practice: "La bucătărie", "La teatru", "La concert", "În autobuz" etc.).

2. Exprimarea adecvată a emoțiilor prin interacțiune socială

Clasa I
<p>2.1. Recunoașterea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de identificare a simbolurilor asociate emoțiilor de bază;

Clasa I
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de asociere a emoțiilor de bază cu diverse culori; - exerciții de identificare a stărilor emoționale pe bază de desene schematice; - exerciții de identificare a propriilor emoții în diferite situații: în timpul orelor de curs, la locul de joacă etc..
<p>2.2. Exprimarea și reglarea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de exprimare a emoțiilor pe baza componentei non-verbale: expresie facială, exprimare mimico-gestuală; - exercițiu-joc de imitare a expresiilor faciale exprimate de alte persoane sau a expresiilor faciale redată în diverse imagini sau materiale video; - exerciții de exprimare a unor comportamente sociale, emoții de bază; - discuții pe baza imaginilor și a fișelor de lucru care implică modul în care lucrurile sau persoanele te fac să te simți când ești furios, temător, entuziasmat etc.

3. Antrenarea comunicării și a rezolvării conflictelor în contexte diferite

Clasa I
<p>3.1. Antrenarea comunicării eficiente</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de inițiere și menținere a unor interacțiuni cu un alt copil/elev sau cu membrii familiei utilizând formule de politețe; - exerciții de exprimare a formulilor de politețe și de adresare; - rezolvarea de fișe de lucru simple care implică selectarea activităților la care ți-ar plăcea să iei parte alături de colegi, părinți, profesori.
<p>3.2. Rezolvarea conflictelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a alternativelor - cum cred că ar putea proceda pentru a rezolva situația (ex. "Ionuț și Mihai, cum credeți că puteți face pentru a rezolva cearta dintre voi?"); - exerciții de rezolvare a situațiilor problematice pe baza unor imagini; - jocuri de rol prin intermediul cărora elevii exprimă ce gândesc sau ce ar face în anumite situații de socializare („Ce i-ai spune dacă....”).

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa I
IDENTITATE PERSONALĂ	Zilele săptămânii O săptămână obișnuită Rutina mea de școală
ADAPTAREA LA MEDIU	Programul meu Lucrurile mele și ale celorlalți Orarul meu Cum mă comport în grup
EMOȚII	Emoții și emoticoane Culorile emoțiilor Înțeleg ce simt
COMUNICARE ȘI CONFLICT	Formule de politețe Rezolvăm eficient conflictele Joc de rol

Domenii de conținut	Clasa I
STIL DE VIAȚĂ SĂNĂTOS	Reguli de igienă personală Reguli de igienă privind activitatea de învățare Reguli de igienă la masă

CLASA a II-a**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Stimularea unor comportamente independente de bază și de integrare în plan social**

Clasa a II-a
<p>1.1. Recunoașterea identității personale</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare, denumire a trăsăturilor fizice personale (înălțimea, greutatea, lungimea părului); - exerciții de utilizare a terminologiei specifice corpului uman (părți componente) și de descriere a principalelor organe și jocuri pentru cunoașterea schemei corporale care implică echilibrul, coordonarea și reglarea musculaturii, jocuri de sinteză perceptuală: puzzle schemă corporală; „Așază obiectul unde spun eu!” (la stânga-la dreapta; în față – în spate”); - modelarea „omulețului” din plastilină, făcând apel la caracteristicile personale (II); - discuții despre grupurile mici din care elevul face parte și despre regulile grupului, pornind de la imagini, texte, cazuri date (II); - exerciții de identificare, recunoaștere a propriei persoane și a celorlalți, pe baza prezentării unor fotografii la vârste diferite(II).
<p>1.2. Adaptarea spațio-temporală la mediul familial, școlar și public apropiat</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de asociere a vestimentației specifice unui anotimp cu genul corespunzător (fată-băiat); - exerciții-joc de descriere a locuinței și joc imaginativ „Așază fiecare obiect la locul potrivit!”; - Identificarea lucrurilor personale și a utilității acestora în medii familiare și activități de colorare în desene/ contururi date ale imaginilor care înfățișează lucruri; - exerciții de precizare a utilității lucrurilor ce se găsesc în camera copilului (jucării, obiecte de vestimentație etc.) însoțite de pronume posesiv.
<p>1.3. Manifestarea comportamentelor care aparțin stilului de viață sănătos</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții practice de întreținere a igienei personale: față, dinți, păr, mâini, corp; - exerciții practice de utilizare corectă și de îngrijire a vestimentației, încălțăminte; - joc de rol: „De-a bucătarul”, „De-a gospodina”); - exerciții practice de aerisire, igienizare a spațiului de locuit etc.; - exerciții de recunoaștere a pericolelor potențiale din mediul înconjurător (substanțe nocive, focul, accident, etc.).

2. Exprimarea adecvată a emoțiilor prin interacțiune socială

Clasa a II-a
<p>2.1. Recunoașterea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de recunoaștere a emoțiilor pe baza componentei non-verbale: expresie facială, exprimare mimico-gestuală, postură, modificări fiziologice asociate unui context specific;

Clasa a II-a
<ul style="list-style-type: none"> - jocuri de diferențiere a emoțiilor: "Găsește intrusul", "Vezi ce nu se potrivește" etc.; - jocuri de selecție de imagini, fotografii, jetoane ce exprimă diverse emoții (II); - exerciții de numire a emoțiilor proprii.
<p>2.2. Exprimarea și reglarea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de exprimare a emoțiilor pe baza componentei non-verbale: expresie facială, exprimare mimico-gestuală, postură, modificări fiziologice asociate unui context specific (II); - exercițiu de asociere emoție-comportament, utilizând cartonașe ilustrative, pictograme;(exemple: sunt bucuros, simt fericire- sunt cuminte, sunt motivat; simt regret, sunt trist-obraznic, nepoliticos, agitat etc.); - ascultarea de povestiri sau texte educative, vizionare filmulețe, desene animate, pe tema reglării emoționale, cu caracter educativ.

3. Antrenarea comunicării și a rezolvării conflictelor în contexte diferite

Clasa a II-a
<p>3.1. Antrenarea comunicării eficiente</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de cunoaștere, însușire, utilizare a formulelor de politețe (elev-elev, elev-prieten, elev-profesor, adult) și exerciții practice de comportare civilizată, în contexte variate; - exerciții conversaționale și de lucru în echipă cu caracter aplicativ: realizarea unui poster, colaj; - jocuri în pereche „Să construim împreună casa păpușii”, „Să ducem păpușa la culcare”; - exerciții de realizare de colaje, afișe, pliante, desene pe tema regulilor de comportament civilizate; - jocuri de rol pentru conștientizarea, însușirea regulilor implicate în relaționarea pozitivă.
<p>3.2. Rezolvarea conflictelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de stabilire a unor reguli ale clasei și a responsabilităților în cadrul clasei de elevi; - jocuri de rol și exerciții conversaționale și practice de rezolvare a unor situații imaginare conflictuale, interpersonale; - vizionare de filme, desene animate, pe tema dată, cu caracter educativ, moralizator, referitoare la comportamentul civilizate din clasă, școală, societate.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a II-a
IDENTITATE PERSONALĂ	Eu în oglindă Eu acasă, în clasă și afară Eu în trecut

Domenii de conținut	Clasa a II-a
ADAPTAREA LA MEDIU	Vestimentația mea Fiecare obiect are locul potrivit Jucăriile mele, ale tale și ale noastre
EMOȚII	Statui emoționale Găsește intrusul! Ghicește emoția!
COMUNICARE ȘI CONFLICT	Vorbim politicos Regulile clasei Cum rezolv un conflict? Comportamentul civilizată
STIL DE VIAȚĂ SĂNĂTOS	Norme de igienă personală în contexte variate Norme de alimentație sănătoasă Recunoașterea pericolelor în mediul înconjurător

CLASA a III-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Stimularea unor comportamente independente de bază și de integrare în plan social

Clasa a III-a
<p>1.1. Recunoașterea identității personale</p> <ul style="list-style-type: none"> - exercițiu practic: „Cum ești tu, așa sunt și eu!": elevii aleg un obiect, o jucărie, mascotă, desen, pe care apoi le personalizează (exemple: mascotă fericită, pară zâmbăreață etc.); - exerciții de autocunoaștere și intercunoaștere: elevii desenează conturul mâinii, își scriu numele în mod artistic pe o coală, lipind în interior o fotografie sau un desen reprezentativ propriei persoane; - exercițiu de completare a unor suporturi lacunare („Siluete lacunare”); - exerciții de utilizare a terminologiei specifice corpului uman (părți componente) și de descriere a principalelor organe, funcții ale organismului; - exerciții-joc de descriere a propriei persoane și a celorlate persoane.
<p>1.2. Adaptarea spațio-temporală la mediul familial, școlar și public apropiat</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități de organizare a lucrurilor personale ”Să strângem jucăriile!”, ”Punem haina în cuier”; - exerciții de cunoaștere și identificare a clasei, a școlii și a profesorilor după fizionomie, voce sau descriere orală (joc-„Descrieți colegul de bancă!”); - exerciții de simulare a unor situații problemă din spațiul de locuit și rezolvarea lor („Atenție la foc!”).
<p>1.3. Manifestarea comportamentelor care aparțin stilului de viață sănătos</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții practice de folosire și igienizare corectă a grupului sanitar, camerei personale, sălii de clasă, sălii de mese etc.; - exerciții practice de antrenare în activități gospodărești accesibile (ștergerea prafului; colectarea și aruncarea deșeurilor menajere); - îngrijirea plantelor și a animalelor de companie/ ”colțul viu al clasei și al casei”.

2. Exprimarea adecvată a emoțiilor prin interacțiune socială

Clasa a III-a
<p>2.1. Recunoașterea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de exprimare a unor comportamente sociale, emoții complexe: rușine, vinovăție, mândrie; - exerciții de identificare a cauzelor emoțiilor în contexte date; - exerciții de numire a consecințelor emoțiilor în situații date.
<p>2.2. Exprimarea și reglarea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de exprimare a unor comportamente sociale, emoții complexe: rușine, vinovăție, mândrie; - exerciții de îmbunătățire a abilităților emoționale: care sunt punctele tari și ce comportamente pot fi dezvoltate (își apără drepturile, îi lasă pe ceilalți să îl liniștească atunci când trece prin situații stresante, se adaptează ușor la schimbările de mediu, acceptă redirecționarea adultului /părintelui/profesorului atunci când copilul/elevul/ manifestă comportamente neadecvate (agresive) în

Clasa a III-a
<p>anumite situații;</p> <ul style="list-style-type: none"> - exercițiu de asociere emoție-comportament, utilizând cartonașe ilustrative, pictograme; - (exemple: sunt bucuros, simt fericire- sunt cuminte, sunt motivat; simt regret, sunt trist-obraznic, nepoliticos, agitat etc.).

3. Antrenarea comunicării și a rezolvării conflictelor în contexte diferite

Clasa a III-a
<p>3.1. Antrenarea comunicării eficiente</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții practice de comunicare nonverbală (gesturi cu semnificație socială) și verbală în vederea relaționării pozitive; - exerciții de identificare a regulilor fixate la nivelul clasei/ școlii; - discuții pe marginea unor lecturi pe teme de relaționare/comportare civilizată în societate; - sărbătorirea unor evenimente importante din viața personală și a grupurilor de apartenență.
<p>3.2. Rezolvarea conflictelor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții prin care să învețe să ofere și să primească complimente; - exerciții de rezolvare a situațiilor problematice pe baza unor povești; - exerciții prin care să învețe să găsească modalități variate de rezolvare a unor conflictele apărute; - realizarea de desene pentru ilustrarea diferitelor tipuri de relații în grup; - simularea unor situații problematice și rezolvarea lor.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a III-a
IDENTITATE PERSONALĂ	Cum ești tu așa sunt și eu Simbolul Siluete lacunare
ADAPTAREA LA MEDIU	Organizarea lucrurilor personale Describe colegul de bancă ! Atenție la foc !
EMOȚII	Vocabularul meu emoțional Cauze și consecințe Cum îmi apăr drepturile ?
COMUNICARE ȘI CONFLICT	Comunicarea non-verbală Oferirea și primirea de complimente Rezolvarea conflictelor
STIL DE VIAȚĂ SĂNĂTOS	Activități gospodărești Îngrijirea plantelor Îngrijirea animalelor

CLASA A IV-A

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Stimularea unor comportamente independente de bază și de integrare în plan social

Clasa a IV-a
<p>1.1. Recunoașterea identității personale</p> <ul style="list-style-type: none"> - jocuri de pantomimă cu scopul identificării unui coleg (IV); - exerciții de identificare a asemănărilor și deosebirilor dintre persoanele din grupul lui, în contexte variate; - exerciții de realizare desene, picturi, colaje, expoziții în vederea exprimării identității personale; - exerciții de numire a lucrurilor care ne reprezintă (jucării, vestimentație etc.).
<p>1.2. Adaptarea spațio-temporală la mediul familial, școlar și public apropiat</p> <ul style="list-style-type: none"> - povestiri și ghicitori despre lucruri; - să respecte regulile aferente unei situații sociale; - să coopereze cu ceilalți în rezolvarea unei sarcini; - să ofere și să ceară ajutor atunci când este nevoie.
<p>1.3. Manifestarea comportamentelor care aparțin stilului de viață sănătos</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de formare a unor conduite de evitare și prevenire a pericolelor din mediu; - povestiri “Cum ne păstrăm sănătatea?”; “Obiceiuri sănătoase și nesănătoase”; “Alimente proaspete/ alterate”; - exerciții conversaționale, exerciții practic-aplicative de cunoaștere, îngrijire și respectare a obiectelor, regulilor de igienă personală; - exerciții de memorare a unor poezii, citate despre igienă, menținerea sănătății; - exerciții de realizare postere, afișe, desene, colaje de către elevi, pe tema alimentației sănătoase.

2. Exprimarea adecvată a emoțiilor prin interacțiune socială

Clasa a IV-a
<p>2.1. Recunoașterea emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de recunoaștere a emoțiilor pe baza unor întâmplări prezentate (vizionare povești, desene animate, etc.) completarea de desene schematice ce reprezintă stări emoționale simple; - exerciții de identificare a stării emoționale pe baza comportamentului emoțional manifestat de către un coleg; - jocuri de mimă de tipul “Redă expresiile fețelor din imagini” .
<p>2.2. Exprimarea și reglarea emoțiilor proprii</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții exprimare a emoțiilor pe baza unor întâmplări prezentate (vizionare povești, desene animate, etc.); - joc de rol pe baza unor comportamente sociale care reies din vizionarea de povești, desene animate etc.

3. Antrenarea comunicării și a rezolvării conflictelor în contexte diferite

Clasa a IV-a	
3.1. Antrenarea comunicării eficiente	<ul style="list-style-type: none"> - discuții pe tema importanței oferirii de obiecte sau împărtășirii experiențelor personale; - exerciții-joc de exersare, învățare, comunicare: "Să comunicăm bine, să ascuți atent"; Afirmă, întreabă, exclamă!; Ce faci dacă...!; Ce ma ajută când mă simt....Desenați, decupați!; Mimă; "Pantomimă"; Ne jucăm, comunicăm! ; Exersăm emoții adecvate: elevii au sarcina de a – completarea de enunțuri lacunare cu acele cuvinte corespunzătoare (exemplu: "Într-o școală așa....(mare), E prea multă alergare. Oare-ar fi mai bine oare, Mai multă.....(comunicare)". Evaluare: completarea adecvată a enunțurilor lacunare, de către elevi; - realizarea unui album al clasei cu desene, picturi, fotografii din activități, obiecte confecționate, colaje, diplome ale colectivului clasei; - compararea unor personaje din povești, stabilindu-se asemănările și deosebirile; - exerciții-joc de realizare a unei fișe, colaj, poster pe care elevii scriu, lipesc citate, mesaje, imagini cu, despre personaje preferate, din diferite povești.
3.2. Rezolvarea conflictelor în contexte diferite	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții-joc de stabilire a unor reguli ale clasei și a responsabilităților în cadrul clasei de elevi Drepturi și responsabilități; - exerciții-joc de realizare a unui orar personalizat; - exerciții conversaționale, exerciții aplicative: realizarea unui poster, colaj: "Obiceiuri bune/ Obiceiuri rele".

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a IV-a
IDENTITATE PERSONALĂ	Pantomima Hobby-uri Așa sunt eu
ADAPTAREA LA MEDIU	Reguli și sarcini Cooperare și respect Cerere și oferire de ajutor
EMOȚII	Reglare emoțională Redă expresia emoțională Cum m-am simțit când...
COMUNICARE ȘI CONFLICT	Ne jucăm, comunicăm Albumul clasei Povești și emoții
STIL DE VIAȚĂ SĂNĂTOS	Obiceiuri sănătoase și nesănătoase Alimente proaspete/alterate

Sugestii metodologice

Programa școlară aferentă disciplinei *Abilități socio-emoționale* propune demersuri educative, fiind orientativă și formulată în raport cu principiul general asupra integrării școlare și sociale a copiilor cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate, urmărind formarea unor abilități specifice de comunicare și integrare socială.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta profesorul în utilizarea programei de abilități socio-emoționale și de a organiza activitățile de predare-învățare-evaluare, cu respectarea specificului disciplinei și a nivelului de înțelegere și dezvoltare a elevilor.

Din categoria persoanelor cu cerințe educaționale speciale fac parte și elevii cu dizabilități intelectuale ușoare și moderate. Conceptul generic de dizabilitate se referă la existența unei limitări, restricționări a interacțiunii individ-mediu. Într-o accepțiune mai specifică, dizabilitatea intelectuală ușoară și moderată se asociază categoriei de copii/ elevi cu un ritm de dezvoltare psihică și fizică mai lent, cu dificultăți în înțelegerea, integrarea, transferul de cunoștințe, cu imaturitate afectivă și dificultăți în controlul expresiilor emoționale, cu dificultăți în integrarea socio-emoțională, comparativ cu dezvoltarea copilului normal. Acceptând un grad de relativitate, acești copii/ elevi sunt adaptabili la situații școlare, recuperabili, integrabili socio-profesional, în condiții specifice și în funcție de exigențele comunității.

Educația acestei categorii de persoane presupune o formă de instruire diferențiată, adaptată zonei proximei dezvoltări, particularităților de vârstă și psiho-individuale ale acestora. Acest demers educațional specific presupune: accesul acestora la cunoștințe, formarea de abilități socio-emoționale, exersarea de deprinderi (alfabetizări de bază: citit, scris, numerație, TIC), atitudini, competențe necesare dezvoltării armonioase a întregii lor personalități, aplicarea achizițiilor de învățare și a experienței de viață, având drept scop creșterea calității vieții și integrarea socio-profesională a elevilor cu dizabilitate intelectuală ușoară și moderată.

Principiile fundamentale care orientează programa, învățarea pe parcursul întregii vieți, sunt: principiul echității prin acces la învățare, fără discriminare, principiul relevanței (răspuns adecvat la nevoile, cerințele dezvoltării personale și sociale), principiul diversificării (strategii și situații de învățare diversificate, adaptate specificului categoriei de elevi), principiul transferului (conexiuni realizate între diferite tipuri de activități formale, nonformale, informale), principiul eficienței (obținere de rezultate prin gestionare eficientă a resurselor existente), principiul incluziunii sociale, principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia.

Sunt recomandate strategiile didactice care dezvoltă capacitatea de comunicare a elevilor, care stimulează participarea și implicarea directă a acestora în procesul educativ. Cadrele didactice pot utiliza diferite tipuri de strategii didactice, cum ar fi :

- strategii inductive, bazate pe utilizarea exemplurilor - din povești, filmulețe, desene animate sau din viața reală;
- strategii de descoperire - identificare și recunoaștere (pe baza unor materiale suport) a trăsăturilor persoanei, a emoțiilor acesteia, a grupurilor de apartenență, a unor norme de comportament social, a unor situații de respectare/încălcare a unor reguli de comportament social;

-strategii analogice care utilizează modele - din povești/filme/desene animate/viața reală -pentru caracterizarea persoanei, a grupurilor de apartenență, pentru analizarea regulilor și a relațiilor din cadrul grupului;

- strategii euristice (exemplu: jocul de rol, pornind de la exprimarea emoțională până la aplicarea unor reguli simple de conduită în familie, în grupul de joacă, discuții pe baza unor imagini, vizionări de filme/secvențe de film, audiere de povești, realizarea desene);

-strategii de utilizare combinată a unor metode active și interactive care să contribuie la dezvoltarea capacității de comunicare a elevilor, să încurajeze interacțiunea pozitivă, să-i motiveze și să-i angajeze pe copii în activități de participare și cooperare în cadrul grupurilor de apartenență (activități de identificare, recunoaștere și aplicare a diverselor cunoștințe, deprinderi și abilități, discuții pe marginea acestora);

- strategii de alternare a formelor de activitate (frontală, în echipe, pe grupe mici, în perechi, individuală);

În procesul instructiv-educativ din învățământul special, folosirea materialelor/suporturilor concret-intuitive are un rol fundamental în valorificarea principului intuiției și în accesibilizarea conținuturilor învățării. Mijloacele și materialele didactice care oferă suport concret-intuitiv facilitează percepția directă a realității, solicită și, în același timp, sprijină operațiile gândirii, imaginația și creativitatea elevului, îl ajută să înțeleagă și să-și însușească cunoștințele, abilitățile, deprinderile și atitudinile țintite în proiectul unității de învățare.

Este recomandată folosirea de planșe ilustrative, jetoane adaptate temelor abordate, texte literare cu conținut tematic, CD-uri și DVD-uri cu filmulețe, povești, jocuri, prezentări Power-Point, soft-uri educative, fișe de lucru pentru asociere/diferențiere, planșe de colorat/ desen, diverse jucării.

A treia componentă importantă a procesului de învățare, proiectată în acord cu finalitatea urmărită prin studiul disciplinei *Abilități socio-emoționale*, evaluarea, nu reprezintă doar un instrument de control și măsurare a competențelor elevilor, ci și o modalitate de reglare a strategiilor de predare-învățare, de adaptare a cadrului didactic la nevoile individuale și de vârstă ale elevilor. Cadrul didactic va urmări progresul elevilor reflectat în achiziții cognitive, emoționale, comportamentale și atitudinale .

Evaluarea trebuie să se desfășoare sub cele trei forme cunoscute: evaluare inițială, continuă sau formativă și sumativă, acestea fiind procese definitorii de cunoaștere a individualității elevilor cuprinși în procesul educațional.

Recomandăm, pe lângă formele și instrumentele clasice de evaluare, utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: autoevaluarea și observarea sistematică a activității și comportamentului elevilor. Observarea comportamentului elevilor, ca fundament al evaluării, constă în urmărirea atentă și sistematică a comportamentelor copiilor fără a interveni, cu scopul de a sesiza aspectele lor caracteristice. Evaluarea trebuie să se realizeze ca evaluare de competențe, evidențiind ceea ce au dobândit elevii, raportat la competențele propuse a fi atinse, incluzând cunoștințe, abilități, atitudini, fără a fi redusă exclusiv la ceea ce știu și cât anume știu elevii.

Bibliografie:

1. Abrudan, C. (2007). *Psihopedagogie pentru formarea profesorilor*, Editura Universității din Oradea, Oradea;
2. Baron, R.A. (1998). *Developmental psychology*. Forth Edition. Allyn & Bacon. MA;
3. Băban, A. (coord.) (2009). *Consiliere educațională*. Editura ASCR, Cluj-Napoca;
4. Benga, O. (coord.) (2002). *Jocuri terapeutice*. Editura ACSR, Cluj-Napoca;
5. Blankemeyer, M., Flannery, D.J. (2002). *The role of aggression and social competence in children's perceptions of the child-teacher relationship*. *Psychology in the schools*, 39(3)293-304;
6. Buckley, Y.M., Storino, M., Saarny, C. (2003). *Promoting emotional competence in children and adolescents: Implications for school psychologists*. *School Psychology Quarterly*, 35,31-33;
7. Chapman, M. (2001). *The emotional Intelligence*. Management pocketbooks Ltd;
8. Cosmovici, A., Iacob, L. (2008). *Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași;
9. De Peretti, A., Legrand, J-A., Boniface, J. (2001). *Tehnici de comunicare*. Editura Polirom, Iași;
10. Gherguț, A. (2005). *Sinteze de psihopedagogie specială*, Editura Polirom, Iași;
11. Gherguț, A., Frumos, L., Raus, R. (2016). *Educație specială. Ghid metodologic*, Editura Polirom, Iași;
12. Goleman, D. (2011). *Inteligența emoțională*, Editura Curtea Veche, București
13. Lemeni, G., Miclea, M. (2004). *Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca;
14. Mitrofan, I. (2008) *Psihoterapie: repere teoretice, metodologice și aplicative*. Editura SPER, București
15. Neacșu, I., Potolea, D., Șerbănescu, D. (2009). *Metodologie și programe pentru examenele de definitivare în învățământ și obținerea gradului didactic II: disciplinele pedagogie, psihologie, psihopedagogie specială, activitățile instructiv-educative*, Editura Universitară, București;
16. Popovici, D (2005). *Terapii ocupaționale pentru persoane cu deficiențe*. Editura Muntenia, Constanța;
17. Racu, A., Racu, S. (2013). *Dicționar de psihopedagogie*, Tipografia centrală, Chișinău;
18. Roșan, A. (2015). *Psihopedagogie specială. Metode de evaluare și intervenție*, Editura Polirom, Iași;
19. Sas, C. (2010). *Cunoașterea și dezvoltarea competențelor emoționale*, Editura Universității, Oradea;
20. Ștefan, C.A., Kallay, E. (2011). *Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale la preșcolari. Ghid practic pentru educatori*. Editura ASCR, Cluj-Napoca;
21. Vernon, A. (2006). *Dezvoltarea inteligenței emoționale prin educație rațional-emoțională și comportamentală*, Editura ASCR, Cluj Napoca;
22. Verza, E., Verza, F.E. (2011). *Tratat de psihopedagogie specială*, Editura Universității din București, București;
23. Waters, V. (2003). *Povești raționale pentru copii*. Editura ASCR, Cluj-Napoca;
24. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Grupul de lucru:**Liana-Maria MITRAN, Coordonator, Ministerul Educației****Claudia-Gabriela NIȚULESCU, Coordonator Inspectoratul Școlar Județean Olt**

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Pîrîianu Liliana-Daniela	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Balș, Olt
Militaru Mădălina	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Balș, Olt
Triculescu Florentina-Daniela	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Balș, Olt
Bolcu Georgeta	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Balș, Olt
Popescu Constantin-Valentin	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Balș, Olt